

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:372

av Hans Linde m.fl. (V)

En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran

1 Innehåll

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	1
3	Inledning	2
4	En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran	3
5	Presidentvalet 2013 och den ökande repressionen	4
6	Situationen för de mänskliga rättigheterna	4
6.1	Etniska och religiösa minoriteter	5
6.2	Fackliga rättigheter och företagens ansvar	5
6.3	Kvinnor	6
6.4	Barns rättigheter	7
6.5	Hbtq-personer	7
7	Irans nukleära program	8
8	Militära hot från Israel och USA	9

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskild stat som medlem i EU och FN, konsekvent ska uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskilt land som medlem av EU och FN, ska kräva att alla politiska fångar friges

samt att FN:s rapportör för de mänskliga rättigheterna i Iran beviljas inresa i landet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskilt land som medlem av EU och FN, ska uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande och att verksamheten behöver bli mer transparent och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskild stat som medlem i EU och FN, i alla sina kontakter med Iran ska uppmärksamma kvinnornas situation i landet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskilt land som medlem i EU och FN, ska agera för att Iran lever upp till sina internationella åtaganden gällande barns rättigheter, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskild stat som medlem i EU och FN, i alla sina kontakter med Iran ska uppmärksamma hbtq-personers situation i landet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, som såväl enskilt land som medlem i EU och FN, bör agera för en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Iran är utan tvekan en av vår tids hårdaste och mest auktoritära diktaturer. Brotten mot de mänskliga rättigheterna är många och omfattande. Regimen i Teheran spelar i dag en destruktiv roll i Mellanöstern bl.a. genom sitt stöd till Bashar Al-Asad i Syrien och genom sin roll i Iraks inrikespolitik. Samtidigt är Iran ett land i förändring. Under den nuvarande presidenten, Hassan Rohani, har brotten mot de mänskliga rättigheterna blivit fler och grövre och avrättningarna ökat i antal. Samtidigt är det uppenbart att det finns ett växande folkligt missnöje i Iran i breda befolkningsgrupper över landets utveckling. Omvärlden har de senaste åren tydligt fokuserat på Irans

kärnenergi-program. Samtidigt har frågor om mänskliga rättigheter hamnat i skymundan. När det nu finns ett avtal om Irans kärnenergi-program önskar vi att omvärlden fokuserar sina ansträngningar på brott mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Vänsterpartiet har under en lång tid uppmärksammat situationen i Iran. Vi har genom motioner, interpellationer, skriftliga frågor och vid demonstrationer vid en lång rad tillfällen protesterat mot regimens övergrepp mot bl.a. etniska minoriteter, kvinnor, fackföreningsaktiva och hbtq-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner och queers). Det är Vänsterpartiets övertygelse att Sverige kan göra mer för att stötta kampen för ett fritt och demokratiskt Iran. Sverige må vara ett litet land i norra Europa, men det går många band mellan vårt land och Iran, inte minst genom de tusentals iranier som genom åren fått en fristad från förtryck i vårt land.

4 En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran

Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en roll för att ge stöd till de iranier som med stort mod och under hot om förföljelser i och utanför Iran kämpar för ett demokratiskt och fritt Iran. I detta arbete bör Sverige utnyttja alla de kontakter vårt land har med Iran, bilateralt såväl som multilateralt. Sverige bör också utnyttja den djupa kunskap och starka engagemang som finns bland de många invandrade med iranskt ursprung i Sverige. Sveriges politik mot Iran måste bygga på de mänskliga rättigheterna och det iranska folkets rätt att i fria och demokratiska val välja sina ledare och i vilken riktning landet ska gå. En sådan politik får inte skymmas av ekonomiska egenintressen. Tyvärr har inte Sveriges hållning alltid varit konsekvent och trovärdig. Fortfarande avvisas flyktingar som flytt undan regimens förtryck i Iran. Genom de svenska myndigheternas exportfrämjande verksamhet stöds svenska företag som investerar i Iran. Mellan 2006 och 2012 utfärdade EKN garantier för affärer med regimen i Teheran för hela 15,1 miljarder kronor. Svenska Ericsson har kritiserats för att exportera telekommunikationssystem till Iran som underlättat för regimen att spåra upp oppositionella. Det skadar Sveriges trovärdighet och möjlighet att vara en tydlig kraft för förändring.

Sverige ska, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, konsekvent uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Presidentvalet 2013 och den ökande repressionen

Den 14 juni 2013 hölls det senaste presidentvalet i Iran. Av drygt 800 personer som registrerade sig som kandidater, valde Väktarrådet ut åtta kandidater som fick ställa upp. I slutändan kunde iranierna välja mellan sex kandidater – samtliga var män. Hassan

Rohani valdes i första valomgången, med stor marginal till övriga kandidater. Rohani hade under valrörelsen profilerat sig som den tydligaste ”reforminriktade” kandidaten och hans seger födde förhoppningar om åtminstone mindre reformer och ett styre med en annan profil än den tidigare presidenten Mahmoud Ahmadinejads mycket hårdföra styre. De små förhoppningar som inledningsvis fanns om Rohanis styre har på nästan alla punkter grusats. Retoriken mot väst och mot Israel har i vissa avseenden förändrats, men i Iran har Rohanis styre inneburit allt fler och grövre brott mot de mänskliga rättigheterna. Repressionen och förföljelsen av oppositionella har tydligt ökat och antalet avrättningar har snabbt ökat.

6 Situationen för de mänskliga rättigheterna

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, religionsfrihet, press- och yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändiga för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Vänsterpartiet står upp för de mänskliga rättigheterna oavsett var, när eller med vilka motiv de kränks och inskränks. Det är vår utgångspunkt när vi analyserar situationen i Iran.

Iran uppfyller inte de nödvändiga kraven som måste ställas på en demokrati. Det finns ingen press- och yttrandefrihet, journalister fängslas, oberoende webbsidor blockeras, medier hotas och bokutgivningen är kraftigt reglerad. Oberoende organisationer och rörelser möter stora begränsningar i sin verksamhet, om de får verka över huvud taget. Dödsstraff är vanligt förekommande. Enligt FN:s råd för mänskliga rättigheter avrättades fler än 500 personer i Iran under 2014, och i augusti 2015 rapporterade Amnesty International om ett chockerande antal avrättade – bara under första halvåret avrättades 700 människor av staten. Det är en uppgång i antalet avrättningar av ”aldrig tidigare skådat slag”, enligt Amnesty. Samtliga rapporter vittnar om kränkningar av mänskliga rättigheter riktade mot kvinnor, hbtq-personer, fackligt aktiva, religiösa minoriteter, journalister och aktivister för demokrati och mänskliga rättigheter. Iran har inte hållit den nye presidenten Hassan Rohanis löfte att utöka skyddet för religiösa grupper och att ändra lagstiftningen som diskriminerar minoritetsgrupper. Tvärtom har situationen försämrats.

Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem av EU och FN, kräva att alla politiska fångar frigges samt att FN:s rapportör för de mänskliga rättigheterna i Iran

beviljas inresa i landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.1 Etniska och religiösa minoriteter

Irans etniska minoriteter, såsom kurder, azerier, araber och balucher, utsätts för en omfattande diskriminering och deras möjligheter att uttrycka sitt språk, sin kultur och sin identitet är begränsade. Krav från de etniska minoriteterna på respekt för sina rättigheter möts med omfattande förföljelser, fängslanden och dödsstraff.

Religionsfriheten är ytterst begränsad i Iran. Sunnimuslimer, baha'ier och andra religiösa minoriteter möter stort motstånd från regimen i sina försök att uttrycka sin tro. Rapporterna är många om hur t.ex. sunnimuslimska religiösa ledare fängslats och avrättats under de senaste åren.

Sverige ska, som enskilt land såväl som medlem av EU och FN, uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Fackliga rättigheter och företagens ansvar

Fackliga rättigheter är universellt erkända mänskliga rättigheter i arbetslivet, men i Iran är det inte tillåtet att organisera sig i eller starta fria och oberoende fackföreningar och någon strejkrätt existerar inte. Detta till trots förekommer strejker och försök att bilda fria och oberoende fackföreningar. Regimen har bemött detta med en allt grövre repression.

En bland många fackligt aktiva som fängslats är Behnam Ebrahimzadeh. Hans ”brott” bestod i att han varit medlem i kommittén för etablerandet av fackliga organisationer i Iran och för att ha varit aktiv i kampen för barns rättigheter. Under sina mer än fyra år i fängelse har han utsatts för misshandel och godtyckliga förflyttningar mellan fängelseavdelningar och hans straff har under året förlängts. Den kurdiska fackliga aktivisten Mahmud Salehi är ett annat exempel. Han har suttit fängslad i omgångar och nyligen fått 9 års fängelse p.g.a. sin fackliga aktivism. I september 2015 dog Sharokh Zamani, ytterligare en av hundratals fackliga ledare som dukt under för den inhumana behandlingen i iranska fängelser. Dessa arresteringar av fackligt aktiva uppmärksammades under våren 2015 av fackliga organisationer och människorättsorganisationer världen över. Den regelbundna och återkommande förföljelsen och fängslandet av fackliga företrädare och människorättsaktivister i Iran är ett i raden av exempel på att det politiska klimatet har hårdnat. I dag är ett femtiotal svenska företag verksamma i Iran. Men allt fler svenska företag väntas etablera sig i Iran efter att avtal om Irans kärnenergiprogram ingåtts och flera av sanktionerna mot

Iran avvecklats. Enligt Business Sweden kan Sveriges export till Iran komma att femdubblas inom de närmaste fem åren. Business Sweden räknar nu med att ha ett kontor på plats i Teheran innan året är slut. Med fler svenska företag på plats i Iran och en förväntad ökad export till landet, är det avgörande att även det svenska näringslivet agerar i enlighet med målsättningarna om en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna. Svensk handel och investeringar får aldrig bidra till att stärka regimen grepp om Iran.

Den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bedriver en omfattande exportfrämjande verksamhet. Det sker i form av rådgivning, exportkrediter och exportgarantier genom organ som Business Sweden (tidigare Exportrådet och Invest Sweden), Exportkreditnämnden, EKN, och Svensk Exportkredit, SEK. Bland annat Amnesty har kritiserat denna verksamhet för att den inte tydligt kopplas till arbetet med de mänskliga rättigheterna.

Iran har historiskt varit en av största marknaderna för svensk export i Mellanöstern, och Vänsterpartiet tror inte att ett förbud mot investeringar i Iran eller handel med Iran skulle gynna kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Men vi anser att man måste iaktta stor försiktighet när man handlar med eller investerar i ett land som Iran. Sveriges exportfrämjande får aldrig bidra till att regimen i Iran gynnas eller att brott mot de mänskliga rättigheterna begås.

Tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande och verksamheten behöver bli mer transparent. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Kvinnor

I Iran är i dag förtrycket av kvinnorna institutionaliserat och genomsyrar hela samhället, inklusive lagstiftningen. Under den rådande regimen behandlas kvinnor som en andra klassens medborgare. Kvinnor har inte samma rättigheter som män vad gäller äktenskap, skilsmässa, vårdnaden av barn eller i arvsrätten. Om kvinnor utsätts för brott och kommer till skada utmäts lägre straff än om brottsoffret är en man. Ett vittnesmål från en kvinna i domstol är bara värt hälften av vittnesmålet från en man. Polygami, månggifte, är tillåtet för män men inte för kvinnor. Män har också en odiskutabel rätt att skilja sig från sin hustru, medan kvinnor saknar motsvarande rätt. I Iran förekommer även våld och förtryck i hederns namn, ett samhällsproblem som regimen ignorerar. Kvinnor får inte heller beträda idrottsarenor där det finns män.

Trots det omfattande förtrycket av de iranska kvinnorna har de under flera år utgjort en mycket viktig och stark del av kampen mot den iranska regimen. Regimen har bemött kvinnornas kamp för sina rättigheter med hård repression. En demokratisering av Iran förutsätter att all kvinnofientlig lagstiftning avskaffas. Irans modiga kvinnorörelser förtjänar allt stöd.

Sverige ska i alla sina kontakter med Iran, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, uppmärksamma kvinnornas situation i landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Barns rättigheter

Inskränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Iran omfattar också barns rättigheter. Barnarbete är ett omfattande problem i Iran och det finns rapporter om allt mer trafficking med barn. Även om den lagliga minimiåldern för att ingå äktenskap numera är 13 år, kan fäder ansöka om tillstånd för att gifta bort sina döttrar vid ännu yngre ålder – och med män som är betydligt äldre än flickorna. Enligt iransk lag blir flickor straffmyndiga vid nio års ålder och pojkar vid 15 års ålder. Det finns omfattande rapporter om hur barn utsätts för utomrättsliga försvinnanden, arresteringar, tortyr och t.o.m. dödsstraff. Iran har under de senaste åren utmärkt sig även bland länder som genomför dödsstraff genom att avrätta barn. Antalet avrättade barn har ökat de senaste två åren enligt Human Rights Watch, och en FN-rapport från 2015 vittnar om att minst 160 barn väntar på att få sina dödsstraff verkställda. Iran ratificerade FN:s barnkonvention 1994, men med en reservation om att Iran inte kommer att följa konventionen om det kommer i konflikt med nationell lagstiftning och islam.

Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, agera för att Iran lever upp till sina internationella åtaganden gällande barns rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Hbtq-personer

Att få uttrycka sin sexualitet, sin könsidentitet och sina könsuttryck är grundläggande mänskliga rättigheter, rättigheter som också omfattar homosexuella, bisexuella, transpersoner och queers. Detta är rättigheter som Iran i dag allt annat än respekterar – samkönade relationer bestraffas med både fängelse, piskstraff och döden. Det är i dag tillåtet att genomgå könskorrigering operationer i Iran, men trots det rapporterar Amnesty International att transpersoner trakasseras av polis, fängslas och utsätts för tortyr. Human Rights Watch säger att regimen skapat en ”terroratmosfär för hbtq-personer i hela Iran”. Åtskilliga hbtq-personer har dömts till döden p.g.a. sin sexualitet eller könsidentitet. Det mest konkreta Sverige kan göra för Irans hbtq-personer är att

upphöra med att avvisa hbtq-flyktingar tillbaka till landet, vilket i dag skamligt nog sker. Vänsterpartiet har i en rad sammanhang protesterat mot dessa avvísningar.

Sverige ska i alla sina kontakter med Iran, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, uppmärksamma hbtq-personers situation i landet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Irans nukleära program

Vänsterpartiets vision är en värld utan kärnvapen. Vi arbetar därför för att de nuvarande kärnvapenmakterna ska avveckla sina innehav och mot att fler länder skaffar sig kärnvapenkapacitet. Vänsterpartiet motsätter sig därför att Iran skaffar sig kärnvapen. Vi vill stärka IAEA och vill att Sverige tydligt ska agera för att öka respekten för NPT (icke-spridningsavtalet). Det är i dag oklart om Iran har eller har haft ambitionen att skaffa kärnvapen eller om de har kapacitet att göra det. Klart är dock att Iran under en längre tid har dragit sig undan kraven från det internationella atomenergiorganet, IAEA, om obegränsade inspektioner av landets kärnanläggningar. På grund av detta införde FN och EU sanktioner mot landet, sanktioner som i flera delar slog mot vanliga iranier.

Under de senaste åren har Iran fört förhandlingar med den s.k. P 5+1-gruppen, bestående av USA, Ryssland, Kina, Frankrike, Storbritannien, Tyskland och EU. Vänsterpartiet har välkomnat förhandlingarna och såg det som en viktig framgång att parterna den 14 juli 2015 kunde presentera en gemensam överenskommelse. Iran kommer bl.a. att begränsa sin förmåga att anrika uran och öppna sitt kärntekniska program för inspektioner. Samtidigt kommer tydliga lättnader i sanktionerna att ske. Avtalet om Irans kärntekniska program minskar riskerna för en militär kapprustning i Mellanöstern. Nu finns det utrymme att ta ytterligare steg och diskutera behoven av nedrustning och avspänning. Ett viktigt initiativ skulle vara att agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. I dag är redan Latinamerika, Centralasien, Sydostasien och Afrika kärnvapenfria zoner. I Nordafrika har Algeriet, Tunisien och Libyen ratificerat African Nuclear Weapon Free Zone Treaty. I dag vet vi att Israel har kärnvapen och att Nato placerat kärnvapenstridsspetsar i Turkiet. Både Egypten och Turkiet har tidigare gett sitt stöd till idén om en kärnvapenfri zon i regionen.

Sverige bör, som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, agera för en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Militära hot från Israel och USA

Under 2000-talet har Israel och USA, under George W Bush presidenttid, mer eller mindre öppet hotat att militärt angripa Iran för att slå ut landets kärnkraftsanläggningar men också för att störta regimen. Avtalet om Irans kärntekniska program minskar radikalt riskerna för ett krig mot Iran. Samtidigt förespråkar flera av de republikanska presidentkandidaterna inför det amerikanska presidentvalet såväl som Israels regering en betydligt mer konfrontativ politik mot Iran som inte utesluter vapenmakt.

Vänsterpartiet har starkt motsatt sig varje tanke om militärt ingripande mot Iran. Ett militärt angrepp skulle med största sannolikhet skapa en oöverblickbar humanitär katastrof och leda till en kraftig destabilisering av hela regionen. Vi vet av erfarenhet från Irak, Libyen och Afghanistan att demokrati inte kan byggas genom bombmattor eller anfallskrig. Vi ser dessutom att hoten om militärt ingripande snarare stärkt regimen.

Hans Linde (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)